

สัทภาษาในบทเพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

อรรณวิทย์ รอดเจริญ

บทคัดย่อ

บทเพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ถือเป็นวรรณกรรมรูปแบบหนึ่งที่นักแต่งเพลงเขียนขึ้นเพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในฐานะที่พระองค์เป็นพระมหากษัตริย์อันเป็นที่รักของพสกนิกรชาวไทยทุกคน ตลอดเวลาที่ผ่านมามีพระองค์ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจต่างๆ นานัปการ ด้วยความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณ รวมถึงพระจริยวัตรอันงดงามของพระองค์ เป็นผลให้นักแต่งเพลงเกิดแรงบันดาลใจที่จะถ่ายทอดบทเพลงที่เพียบพร้อมด้วยวรรณศิลป์ทั้งด้านเนื้อหาและภาษาเพื่อเทิดพระเกียรติพระองค์

Abstract

Eulogistic songs for His Majesty the King Bhumibol Adulyadej is a kind of literature by song written with the main objectives of eulogistic song are to praise the prestige of the King, his on my heart for Thai people. All periods sit on the throne he has many works, done so he creates appreciation, gratitude of the King' honor helpful and precedence. Through which these art create story and language.

บทนำ

เมื่อปีพุทธศักราช 2550 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงเจริญพระชนมพรรษา 80 พรรษา พระองค์เป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงครองราชย์นานที่สุดในโลก ตลอดเวลาที่ผ่านมาพระองค์ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจจำนวนมากเพื่อประโยชน์สุขของพสกนิกรชาวไทยทุกคน เห็นได้จากโครงการตามแนวพระราชดำริจำนวนมากที่ส่งผลต่อการพัฒนาชาติและช่วยให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

พระราชกรณียกิจของพระองค์ เป็นแรงบันดาลใจให้นักแต่งเพลงจำนวนหนึ่งประพันธ์บทเพลงเทิดพระเกียรติเพื่อแสดงความจงรักภักดี และบทเพลงดังกล่าวล้วนมีความไพเราะงดงามในด้านการใช้ภาษา เนื้อหาและความหมาย

ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาลีลาภาษาในบทเพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช อีกทั้งยังเป็นการแสดงความจงรักภักดีต่อพระองค์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาเนื้อหาและลีลาภาษาในบทเพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

นิยามศัพท์

บทเพลงเทิดพระเกียรติ หมายถึง บทเพลงที่มีเนื้อหาและภาษาที่แสดงถึงความจงรักภักดีและสดุดีพระเกียรติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

ลีลาภาษา หมายถึง ลักษณะเนื้อหาและการใช้ภาษาในบทเพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากบทเพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช โดยวิธีคัดเลือกแบบเจาะจงจำนวน 15 บทเพลง จากบทเพลงทั้งสิ้น 41 บทเพลงที่ปรากฏในเว็บไซต์ของสำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์ เก็บข้อมูลโดยฟังบทเพลงและถ่ายเป็นตัวอักษรในแบบบันทึกข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์และนำเสนอผลการศึกษาโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

เนื้อหาในบทเพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

เนื้อหา หมายถึง เรื่องราวที่สะท้อนในบทเพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ปรับจากงานวิจัยของธงชัย ดิษฐ์ (2547) ผลการศึกษาพบเนื้อหาในบทเพลงเทิดพระเกียรติ จำนวน 8 เนื้อหา ดังนี้

1. การบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ เช่น

บุญของแผ่นดินไทยพ่อหลวงบันดาลให้ที่ในยังฉางมีข้าว น้ำรินดินดีใครเล่า
ทุกข์ใดเห็น ไปบรรเทา ด้วยพระบาทเกือบศตวรรษ ธ นำไทยทั้งชาติพ้นภัย
(ภูมิแผ่นดินนวมินทร์มหาราชา)

เนื้อเพลงว่า พ่อหลวงบันดาลให้ที่ในยังฉางมีข้าว น้ำรินดินดีใครเล่าทุกข์ใดเห็นไปบรรเทา ด้วยพระบาทเกือบศตวรรษ หมายถึง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (พ่อหลวง) ทรงพระราชทาน “ยังฉาง” ให้ “มีข้าว” ดังข้อความว่า “เมื่อปี พ.ศ.2504 ผลผลิตข้าวของชาวนาตกต่ำ จากปัญหาดังกล่าว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้กรมการข้าวนำดินจากภูมิภาคทั้ง 4 ภาค มาจัดทำแปลงทดลองปลูกข้าว เพื่อหาวิธีปลูกข้าวให้ได้ผลดี ซึ่งพระองค์ทรงทดลองใส่ปุ๋ยชนิดต่าง ๆ ได้แก่ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปุ๋ยเคมี ทรงติดตามผลจนทราบสาเหตุแห่งปัญหา และวิธีแก้ปัญหาก็ถูกต้อง จึงทรงเผยแพร่วิธีการที่เหมาะสมแก่เกษตรกรไทยทุกภูมิภาคต่อไป” (กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ, 2540: 51)

รวมทั้งพระองค์ยังทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ทำให้มีน้ำไว้ใช้ในการอุปโภค บริโภค และทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์

2. โครงการตามแนวพระราชดำริ เช่น

2.1 โครงการฝนหลวง เช่น

ภักดีถวายดวงใจของไทยทั้งชาติ มหาราชปรารถนาเรื่องเรื่องของกีฬา
ล้ำเลิศสื่อสาร พลังงาน แทนแก้ปัญหา ฝนหลวงฟ้าห่มชาวนา
ชาติไทยนับว่าโชคดี

(พ่อแห่งแผ่นดิน)

เนื้อเพลงว่า ฝนหลวงฟ้าห่มชาวนา มีเนื้อหากล่าวถึง ฝนหลวงซึ่งเป็นโครงการตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นกรรมวิธีการผลิตฝนซึ่งอาศัยหลักการเหนี่ยวนำน้ำจากฟ้า ต้องใช้เครื่องบินบรรทุกสารเคมีขึ้นไปโปรยในท้องฟ้า โดยดูจากความชื้นของจำนวนเมฆและสภาพของทิศทางลมประกอบกัน ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดฝนคือ ความร้อนชื้นปะทะความเย็น และมีแกนกลั่นตัวที่มีประสิทธิภาพในปริมาณที่เหมาะสม (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2550)

ในบทเพลงสื่อความหมายว่า ฝนหลวงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นได้คลายความยากลำบากให้แก่ชาวนาที่ขาดแคลนน้ำเวลาปลูกข้าว ทั้งยังช่วยแก้ปัญหาขาดแคลนน้ำในช่วงที่เกิดภาวะฝนแล้งหรือฝนทิ้งช่วงยาวนานซึ่งส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตร ช่วยเพิ่มปริมาณน้ำในการอุปโภคบริโภคในยามแล้ง ช่วยแก้ไขปัญหาคอนกรีตของน้ำใต้ดินให้ สามารถใช้ประโยชน์ได้ เพิ่มปริมาณน้ำเพื่อสะดวกต่อการคมนาคมทางน้ำ รวมถึงเพิ่มปริมาณน้ำในเขื่อนเพื่อผลิตไฟฟ้า และป้องกันและบำบัดมลพิษของสิ่งแวดล้อม โดยปริมาณน้ำฝนจากฝนหลวง ช่วยเจือจางภาวะมลพิษทางน้ำ (สุเมธ ตันติเวชกุล และคณะ, 2549: 92)

2.2 เศรษฐกิจพอเพียง เช่น

ทรงนำเศรษฐกิจพอเพียงหล่อเลี้ยงชีวา เป็นปรัชญาเกริกฟ้าก้องปรูฬี
(พ่อแห่งแผ่นดิน)

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นโครงการตามแนวพระราชดำริอีกโครงการหนึ่ง ซึ่งมีหลักสำคัญว่าผู้ที่ปฏิบัติตามสามารถดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปกับกระแสวัตถุนิยม มีอิสรภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2543: 100)

ในบทเพลงมีเนื้อหากล่าวถึง ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่พสกนิกร ถือเป็นหลักปรัชญาที่ช่วยให้ประชาชนชาวไทยรู้จักพึ่งตนเองและมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างพออยู่พอกิน

3. พระอัจฉริยภาพ เช่น

อัครศิลปินกรองศาสตร์ กรองศิลป์การดนตรี ร้อยกรองบทกวีซึ่งกลม ...
มหาราชปราชญ์เรื่องเรื่องของกีฬา ล้ำเลิศสื่อสาร ผลงานแทนแก้ปัญหา
ผ่านหลวงฟ้าห้วงขาวนาชาติไทยนับว่าโชคดี

(พ่อแห่งแผ่นดิน)

เนื้อเพลงดังกล่าวมีเนื้อหากล่าวถึง พระอัจฉริยภาพด้านต่างๆ ได้แก่ ศิลปิน กีฬา ด้านการสื่อสาร และด้านการพัฒนาผลงานทดแทน

4. การปกครองตามหลักทศพิธราชธรรม หมายถึง ธรรม 10 ประการของผู้นำ เช่น

ราชันผู้ยิ่งใหญ่ ก้องไปทั้งฟ้าดิน พระทรงครองในทศพิธราชธรรม พระขึ้นนำให้
มีความรักและสามัคคี King of Kings

(King of Kings)

เนื้อเพลงว่า พระทรงครองในทศพิธราชธรรม มีเนื้อหากล่าวถึง หลักทศพิธราชธรรม สื่อความหมายว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (พระ) ทรงปกครองแผ่นดินโดยยึดหลัก ทศพิธราชธรรม ซึ่งประกอบด้วย 1) ทาน คือ การให้ 2) ศีล คือ การประพฤติดีงาม 3) ปริจาคะ คือ การเสียสละ 4) อาชวะ คือ ความซื่อตรง 5) มัทวะ คือ ความอ่อนโยน 6) ตบะ คือ การเผากิเลสตัณหา 7) อักโกระ คือ ความไม่โกรธ 8) อวิหิงสา คือ ความไม่ข่มเหงเบียดเบียน 9) ขันติ คือ ความอดทน และ 10) อวิโรธนะ คือ ความไม่คลาดธรรม (เสาวนิต วิงวอน, 2538: 79) สมดังพระปฐมบรมราชโองการเมื่อวันที่ 5 พ.ค. 2493 ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” นับจากวันนั้นจนถึงวันนี้ พระองค์ทรงพิสูจน์ให้เห็นและทรงเป็นดวงใจของคนไทยทั้งชาติมาจนทุกวันนี้

5. การถวายพระพร หมายถึง การกล่าวถวายพรแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตัวอย่างการใช้เนื้อหาเกี่ยวกับการกล่าวถวายพร เช่น

เกิดให้นมอ่อนเกิดทุน ธ เนื้อเกล้าสร้อยงานเนนทวยสุขล้ำสมจินต์

เพริศแพร้วพิพัฒน์เกศกัณฐ์พ่ายแพ้สิ้น นวมินทร์มหาราชภูมิพล

(ภูมิแผ่นดินนวมินทร์มหาราช)

เนื้อเพลงข้างต้น หมายความว่า พสกนิกรขอเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (ธ) ไว้เหนือเกล้าของทุกคน และขอให้พระองค์ทรงพระเกษมสำราญยิ่งยืนนาน เหล่าภยันตรายทั้งหลายจงหมดสิ้น และพ่ายแพ้ต่อพระบารมีของพระองค์

6. การแสดงความจงรักภักดี หมายถึง ความรัก ความอ่อนน้อมที่พสกนิกรมีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตัวอย่างเนื้อหาที่เกี่ยวกับการแสดงความจงรักภักดี เช่น

หลายสิ่งอาจแปรผันไป สิ่งใด ๆ ไม่คงชั่ววันจันทร์ แต่ความภักดีไทยนั้น

มอบทรงธรรมไม่มีวันเปลี่ยนผันไป ทรงเมตตาห่วงใย ไทยทุกยามเรื่อยมา

(ร่มฉัตร)

เนื้อเพลงว่า แต่ความภักดีไทยนั้น มอบทรงธรรมไม่มีวันเปลี่ยนผันไป มีเนื้อหาเกี่ยวกับการแสดงความจงรักภักดี สื่อความหมายว่า แม้หลายสิ่งจะไม่ยั่งยืน (วันจันทร์) แต่สำหรับ “ความภักดี” ของพสกนิกรชาวไทยนั้น ได้น้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (ทรงธรรม) จะ “ไม่มีวันเปลี่ยนผันไป”

7. การส่งเสริมให้ปฏิบัติตามพระราชดำริ เช่น

จะขอตามรอยของพ่อ ท่องคำว่าเพียงและพอจากหัวใจ เป็นลูกที่ดีของพ่อ

ด้วยความรัก ด้วยภักดี ตลอดไป

(รูปที่มีทุกบ้าน)

เนื้อเพลงว่า จะขอตามรอยของพ่อ มีเนื้อหากล่าวถึง โครงการตามแนวพระราชดำริ(รอย) ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งสื่อความหมายว่า พสกนิกรจะน้อมนำแนวพระราชดำริ (รอยเท้า) ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาปฏิบัติตาม

8. การส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีภายในชาติ หมายถึง เนื้อเพลงที่ส่งเสริม เชิญชวนให้พสกนิกรทุกคนร่วมกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เช่น

หากจะหาของขวัญให้พ่อสักกล่อง เราทั้งผองจะพร้อมกันได้ไหม

บวกกันเป็นดินเดียวให้พ่อได้สุขใจ ไม่ต้องเหน็ดเหนื่อยไปอย่างที่เป็นมา...

ช่วยกันทำความดีให้พ่อได้สุขใจ ไม่ต้องเหน็ดเหนื่อยไปอย่างที่แล้วมา

(ของขวัญจากก้นดิน)

เนื้อเพลงว่า *บวกกันเป็นดินเดียวให้พ่อได้สุขใจ* มีเนื้อหากล่าวว่า ให้คนไทยทุกคนร่วมกันสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นภายในชาติเพื่อให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระเกษมสำราญ

ลีลาภาษาในบทเพลงเกิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

ลีลาภาษา หมายถึง ลักษณะการใช้ภาษาในบทเพลงเกิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้แก่ การใช้คำ ไวยากรณ์และภาพพจน์ ดังนี้

1. การใช้คำ

1.1 **คำราชาศัพท์** หมายถึง คำจำพวกหนึ่งที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคำพูด ธรรมดาในภาษา เป็นคำที่ใช้สำหรับพระราชและเจ้านาย (สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, 2545: 1) คำราชาศัพท์ในบทเพลงสะท้อนให้เห็นถึงความประณีตในการใช้คำซึ่งแสดงถึงความสูงส่งเพื่อสื่อถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก่อให้เกิดความรู้สึกเคารพยกย่องพระองค์ ตัวอย่างการใช้ คำราชาศัพท์ในบทเพลง เช่น

บุญของแผ่นดินไทย พ่อหลวงบันดาลให้ที่ในยังงามมีข้าว น้ำรินดินดีใครเล่า
ทุกข์ใดเห็นไปบรรเทาด้วยพระบาท เกือบศตวรรษ ธ นำไทยทั้งชาติพันภัย
(ภูมิแผ่นดินนวมินทร์มหาราชา)

คำว่า *พระบาท* หมายถึง เท้า การใช้คำดังกล่าวสื่อความหมายว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปบำเพ็ญพระราชกรณียกิจตามสถานที่ต่างๆ ด้วยพระองค์เอง แม้ว่าสถานที่แห่งนั้นจะทุรกันดารเพียงใด พระองค์จะเสด็จไปถึง จนมีคำกล่าวว่า “ไม่มีสถานที่ใดในประเทศไทยที่พระองค์เสด็จไม่ถึง”

1.2 **คำที่สื่ออารมณ์** คือ คำที่ผู้แต่งเพลงถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกในลักษณะต่างๆ ให้แก่ผู้ฟัง ซึ่งยึดตามเกณฑ์ของพิทยา ลิ้มมณี (2537) เช่น

1.2.1 **คำที่ก่อให้เกิดอารมณ์สุขและสดชื่น** คือ คำที่ให้อารมณ์ความรู้สึกถึงความสุข ความสดชื่น ความแจ่มใส ความยินดีของผู้แต่งที่มีแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เช่น

องค์ราชันนั้นคือน้ำไหลหลาก หลั่งมาจากน้ำพระทัยแสนสดใส
ความชุ่มฉ่ำผ่องผุดสุดฤทัย ให้คนไทยได้ใช้และดื่มกิน
(ปาริภักดิ์)

คำว่า *ชุ่ม* หมายถึง มีน้ำหรือของเหลวซึมซาบเอิบอาบอยู่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 368)

คำว่า *ฉ่ำ* หมายถึง ชุ่มชื้น, ชุ่มน้ำในตัว (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 337)

คำดังกล่าวผู้แต่งต้องการสื่อความหมายว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เปรียบเสมือน “น้ำไหลหลาก” ที่ “หลั่งมาจากน้ำพระทัยแสนสดใส” ทำให้พสกนิกรมีความรู้สึกอิ่มเอิบใจและรู้สึก

สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่พระองค์ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจต่างๆ จนบ้านเมืองมีความอุดมสมบูรณ์

1.2.2 คำที่ก่อให้เกิดอารมณ์ ชื่นชม ยกย่อง สรรเสริญ คือ คำที่ให้อารมณ์ ความรู้สึกชื่นชม ปิติยินดี ยกย่อง เชิดชู สรรเสริญที่มีแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เช่น

เรารู้พ่อต้องเหนื่อยสักเพียงไหน ต้องลำบากใจกายไม่เคยสิ้น
เพราะพ่อรู้พ่อคือพลังแห่งแผ่นดิน ให้เราพออยู่พอกินกันต่อไป

(ของขวัญจากก้อนดิน)

คำว่า พลัง หมายถึง กำลัง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 771) สื่อความว่า “พ่อ” หมายถึง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเปรียบได้กับกำลังของแผ่นดินที่จะนำพาประเทศไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและทำให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

1.3 คำพ้องความหมาย คือ คำที่มีรูปคำต่างกัน แต่มีความหมายเหมือนกัน ซึ่งคำพ้องความหมายในการศึกษาคำครั้งนี้หมายถึง คำพ้องความหมายที่หมายถึง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เช่น

นานมาแล้ว พ่อได้ปลูกต้นไม้ไว้ให้เรา เพื่อวันหนึ่งจะบังลมหนาว
และคอยเป็นร่มเงา ปลูกไว้ให้พวกเราทุกๆ คน

(ต้นไม้ของพ่อ)

คำว่า พ่อ หมายถึง ชายผู้ให้กำเนิดแก่ลูก; คำที่ลูกเรียกชายผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดูตน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 776)

ลักษณะที่ใช้ ผู้แต่งต้องการสื่อความหมายถึง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระองค์เปรียบเสมือนพ่อที่เลี้ยงดู ให้ความรัก ความอบอุ่น ดูแลปกป้องลูก ๆ นั่นคือ พสกนิกรชาวไทยเป็นการใช้คำที่ลูก (พสกนิกรชาวไทย) เรียกพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (พ่อ) ในความรู้สึกเทิดทูนยกย่องและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ และการใช้คำว่า “พ่อ” มีความเหมาะสม เนื่องจากบทเพลงนี้เขียนขึ้นเพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและมุ่งหวังให้ผู้ฟังเพลงทุกเพศทุกวัยเข้าใจเนื้อหาของเพลงได้ง่าย

เหนือบัลลังก์ราชัน ได้ไต่รงค์ธงไทย โลกกระบือลือไกล

กษัตราผู้เปี่ยมน้ำพระทัย พระทรงคอยปัดเป่าทุกข์และความกังวล

(King of Kings)

คำว่า ราชัน หมายถึง พระราชา ซึ่งหมายถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

คำว่า กษัตรา หมายถึง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ลักษณะการใช้คำทั้งสองเป็นการใช้คำพ้องความหมาย ผู้แต่งต้องการสื่อถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แต่ไม่ต้องการใช้คำเดิมซ้ำสองครั้ง คำทั้งสองมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับ

คำราชาศัพท์คำอื่นในเนื้อเพลง

จากตัวอย่างบทเพลง 2 บทเพลงข้างต้น พบคำพ้องความหมายที่หมายถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจำนวน 3 คำ ได้แก่ พ่อ ราชัน และกษัตรา

1.4 คำซ้ำ คือ คำที่ผู้แต่งใช้ซ้ำในตำแหน่งต่างกัน มีจุดประสงค์เพื่อต้องการเล่นคำและเน้นความหมาย เช่น

ภูมิใจไทยร่วมร้อยหัวใจร่วมไผ่ร่วมหวัง **ภูมิ**พลึงแผ่นดินถิ่นนี้ยิ่งใหญ่

ภูมิประวัติประชาชาติ**ภูมิ**ไผท ภาค**ภูมิ**ประชาชัย**ภูมิ**พลึงแผ่นดิน

(ภูมิแผ่นดินนวมินทร์มหाराชา)

คำว่า ภูมิ แต่ละคำมีความหมายแตกต่างกัน ดังนี้

ภูมิใจ หมายถึง ก. กระหม่อมใจ, รู้สึกว่ามีเกียรติยศ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 826)

ภูมิพลึง หมายถึง กำลังแผ่นดิน

ภูมิประวัติ หมายถึง เรื่องราวของบุคคลที่สง่า, เรื่องราวที่มีเกียรติ

ภูมิไผท หมายถึง แผ่นดินอันสง่า, แผ่นดินอันมีเกียรติ

ภาคภูมิ หมายถึง ว. มีสง่า, มีผาย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 820)

ภูมิพลึง หมายถึง กำลังที่องอาจ

ลักษณะคำซ้ำข้างต้น นอกจากช่วยให้เกิดความไพเราะด้านเสียงแล้ว ยังช่วยเน้นย้ำความหมายของคำว่า ภูมิ ให้รู้สึกถึงพลังอันสูงส่ง สมดังพระนามของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว “ภูมิพล” ซึ่งหมายถึง พลังของแผ่นดิน

2. โวหาร หมายถึง การใช้ถ้อยคำในบทเพลงเกิดพระเกียรติดอย่างมีชั้นเชิง ช่วยให้ผู้ฟังเพลงเข้าใจความหมายที่ชัดเจน ตรงตามที่คุณเขียนเพลงต้องการถ่ายทอดความรู้สึก ซึ่งยึดตามเกณฑ์ของพระยาอุปกิตศิลปสาร (2539) เช่น

2.1 พรรณนาโวหาร คือ โวหารที่พรรณนารำพึงรำพันถึงสิ่งที่พบเห็นในบริบทนี้หมายถึงความรู้สึกของผู้แต่งเพลง เช่น

ก็ล้นหายาดเหงื่อที่พ่อหลังเพื่อคนไทย ก็เสนาทิล่วงไปที่พ่อเหนื่อยยาก

ตราครุฑรำ ฝ่าลมฝนพ่อทนสู้ท่า อาบเหงื่อต่างน้ำ นำทางเพื่อลูกเรียมา

(เดินตามพ่อ)

เนื้อหาเพลงเดินตามพ่อ พรรณนาว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (พ่อ) ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจจำนวนมาก และไม่มีสถานที่ใดในประเทศไทยที่พระองค์เสด็จไปไม่ถึง ด้วยเหตุที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงวิริยะอุตสาหะบำเพ็ญพระราชกรณียกิจต่างๆ จนกระทั่ง “ล้นหายาดเหงื่อ”

เป็นภาพพจน์ชนิดอติพจน์ สื่อความว่าพระองค์ทรงงานอย่างหนัก “เพื่อคนไทย” และตลอดระยะที่พระองค์ทรงครองราชย์ พระองค์มีเคยหยุด (แสนนาที่ล่วงไป) แม้ว่าพระองค์ (พ่อ) ทรงงานหนักเพียงใดก็ตาม พระองค์ก็มีเคยย่อท้อ (ทนสู้ทำ) เพื่อให้พสกนิกรชาวไทยมีชีวิตที่กินดีอยู่ดี

2.2 เทศนาโวหาร คือ โวหารที่เขียนทำนองสั่งสอน เชิญชวน หรือโน้มน้าวให้เชื่อถือและปฏิบัติตาม เช่น

หากจะหาของขวัญให้พ่อสักกล่อง เราทั้งผองจะพร้อมกันได้ไหม
บวกกันเป็นดินเดียว ให้พ่อได้สุขใจ ไม่ต้องเหนื่อยเกินไปอย่างที่เป็นมา
ช่วยกันทำความดีให้พ่อได้สุขใจไม่ต้องเหนื่อยเกินไปอย่างที่แล้วมา

(ของขวัญจากกอนดิน)

เนื้อเพลงของขวัญจากกอนดิน ผู้แต่งเพลงขอให้คนไทยทุกคนพร้อมใจกันหา “ของขวัญ” นั่นคือ ความสามัคคี (บวกกันเป็นดินเดียว) ของคนในชาติ เพื่อให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (พ่อ) ทรงพระเกษมสำราญ ไม่ต้อง “เหนื่อยเกินไปอย่างที่แล้วมา”

2.3 สาธกโวหาร คือ โวหารที่แสดงตัวอย่างหรือยกเรื่องราวมาประกอบให้ผู้ฟังเพลงเห็นภาพที่สมจริงและเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น เช่น

เป็นรูปที่มีทุกบ้าน จะรวยหรือจนหรือว่าจะใกล้ไกล เป็นรูปที่มีทุกบ้าน
ด้วยความรัก ด้วยภักดี ด้วยจิตใจ เดิบโตมาก็สืบปีที่ผ่าน
ภาพที่เห็นคือท่านทำงานทุกวัน เมื่อไรเราทำอะไรที่เกิดข้อ
แค้นมองดูรูปบนข้างฝาจะได้กำลังใจจากรูปนั้น

(รูปที่มีทุกบ้าน)

เนื้อเพลงรูปที่มีทุกบ้าน ผู้แต่งได้กล่าวถึง “รูป” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พสกนิกรแขวนไว้เพื่อความเป็นสิริมงคล และเปรียบว่าเมื่อใดที่เกิดความรู้สึกท้อแท้ ให้มองดู “รูป” ซึ่งหากเทียบกันแล้วพระองค์ทรงงานหนักกว่าเรามาก ดังนั้นเมื่อมองดู “รูป” แล้วจะได้กำลังใจและพร้อมที่จะสู้ต่อไป

2.4 อุปมาโวหาร คือ โวหารที่แสดงการเปรียบเทียบค่าหรือข้อความ อาจมีคำเปรียบเทียบหรือไม่ก็ได้ ช่วยให้บทเพลงมีรสชาติ ก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกตามจุดประสงค์ผู้แต่งได้อย่างเด่นชัด และทำให้เกิดจินตภาพ เช่น

เราทุกคนก็เหมือนกอนดินแค่ก้อนหนึ่ง เพราะบางไรค์ไรค์ความหมาย
อ่อนแอเหมือนโคลนไหลไปตามทางเรื่อยไป เมื่อน้ำแห้งไป
ก็แตกกระแหง

(ของขวัญจากกอนดิน)

เนื้อเพลงของขวัญจากก้อนดิน เปรียบว่าพสกนิกรชาวไทย(เราทุกคน) เหมือนกับ “ก้อนดิน” ซึ่งมีขนาดเล็กมากแต่มียัง “เพราะบางไร้วัดไ้ความหมาย” และอ่อนแอเหมือน “โคลน” ที่ไหลไปตามสายน้ำ เมื่อใดที่น้ำแห้งดินเหล่านั้นก็แตกกระแหง

3. ภาพพจน์ หมายถึง ศิลปะของการใช้ภาษาในบทเพลงเทิดพระเกียรติ ซึ่งผู้แต่งเพลงมุ่งถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก ความคิดที่มีแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งยึดตามเกณฑ์ของวิภา กงกะนันทน์ (2533) เช่น

3.1 อุปลักษณ์ คือ ภาพพจน์ที่เปรียบเทียบของสองสิ่งว่าเป็นสิ่งเดียวกัน โดยใช้คำว่า “เป็น” และ “คือ” ตัวอย่างการใช้อุปลักษณ์ เช่น

เพราะพ่อรู้ พ่อคือพลังแห่งแผ่นดิน ให้เราพออยู่พอกินกันต่อไป

(ของขวัญจากก้อนดิน)

พ่อคือพลังแห่งแผ่นดิน เปรียบว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (พ่อ) ทรงเป็นกำลัง (พลัง) ของแผ่นดินที่จะขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองสืบไป

3.2 สมพจน์ คือ ภาพพจน์ที่กล่าวถึงส่วนใดส่วนหนึ่งเพียงบางส่วน แทนส่วนทั้งหมด แต่ให้ความหมายคลุมทุกส่วน ตัวอย่างการใช้สมพจน์ เช่น

ตามรอยเบื้องแห่งพระยุคลบาท ประสาทความอบอุ่นและสุขีปวงราษฎร์ต่าง
แซ่ซ้องและรักดี เทิดราชันราชินีด้วยดวงใจ

(ปาร์กน้ำ)

ตามรอยเบื้องแห่งพระยุคลบาท หมายถึง ตามรอยเท้า ในบทเพลงสื่อความหมายว่า พสกนิกรจะขอน้อมนำแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานไว้มาปฏิบัติตาม

3.3 อวตพจน์ คือ ภาพพจน์ที่ใช้คำแทนผลของประสาทสัมผัสทั้ง 5 สัมผัส ได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัสที่ผิดไปจากธรรมดา เช่น

ลูกที่เกิดตรงนี้นั้นยังอยู่ และยังอยู่เพื่อคอยรักษา จะรวมใจเข้ามา จะมีเพียง
สัญญาในหัวใจ

(ต้นไม้ของพ่อ)

สัญญาในหัวใจ ตามความเป็นจริงการสัญญาจะกระทำโดยการพูด ซึ่ง “สัญญาในหัวใจ” มีความหมายว่า พสกนิกรให้คำมั่นสัญญาและน้อมนำแนวพระราชดำริมาปฏิบัติตามพระปณิธานของพระองค์

3.4 อติพจน์ คือ ภาพพจน์ที่ใช้ภาษาเกินความจริง เพื่อเน้นความรู้สึก ไม่ใช่เพื่อหลอกลวง ตัวอย่างการใช้อติพจน์ เช่น

*พ่อใช้เหงื่อแทนน้ำรดลงไป เพื่อให้ผลิดอกใบออกผล ให้เราทุกทุกคนเติบโต
และร่มเย็นใต้บ้านเรา*

(ต้นไม้ของพ่อ)

พ่อใช้เหงื่อแทนน้ำรดลงไป ใช้ภาษาเกินจริง กล่าวคือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (พ่อ) ได้ “ใช้เหงื่อแทนน้ำ” รดต้นไม้ให้ผลิดอกออกผล และคำว่า “เหงื่อ” ตามบริบทนี้หมายถึง ความเหนื่อยยากและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

การใช้ภาษาดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการเน้นความหมายว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจต่างๆ จำนวนมาก

3.5 บุคลาธิษฐาน คือ ภาพพจน์ที่ใช้ภาษาทำให้สิ่งไม่ใช่คนเป็นคน โดยให้สิ่งเหล่านั้นแสดงออกับปฏิกิริยาต่างๆ ราวกับเป็นคน เช่น

*ตราบนปากฟ้าครึ้มฝน ต้นไม้ทุกต้นพลอยยินดี รู้รักสามัคคีเพื่อพ่อแห่งไทย
(พ่อแห่งแผ่นดิน)*

ต้นไม้ทุกต้นพลอยยินดี ตามความเป็นจริง ต้นไม้ ไม่สามารถแสดงอาการยินดีได้ แต่ลักษณะการใช้ในบริบทนี้ให้ความรู้สึกได้ว่า แม้แต่ต้นไม้ก็ยังร่วมแสดงความยินดี

3.6 อุทาหรณ์ คือ ภาพพจน์ที่เปรียบเทียบเรื่องราวหรือความคิดสองอย่างที่ไม่จำเป็นต้องเปรียบเทียบกันว่าคล้ายกัน ตัวอย่างการใช้อุทาหรณ์ เช่น

*กลิ่นหยาดเหงื่อที่พ่อหลั่งเพื่อคนไทย ก็แสนนาทิล่วงไปที่พ่อเหนื่อยยาก
ตราตรำ ฝ่าลมฝนพ่อทนสู้ทำอาบเหงื่อต่างน้ำ นำพาเพื่อลูกเรีอຍมา
(เดินตามพ่อ)*

เหงื่อ และ น้ำ เป็นการเปรียบเทียบสิ่งสองสิ่งที่ไม่จำเป็นต้องเปรียบเทียบว่า คล้ายกัน เนื่องจากน้ำพบเห็นได้ตามธรรมชาติ แต่เหงื่อต้องออกแรงจึงจะได้ ผู้แต่งใช้เพื่อสื่อความหมายว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง “อาบเหงื่อ” แทน “น้ำ” ซึ่งหมายถึง พระองค์ทรงพระวิริยะอุตสาหะต่อพระราชกรณียกิจอย่างจริงจัง จนกระทั่งเปรียบได้กับพระวรกายของพระองค์ที่ชุ่มไปด้วยพระเสโท ราวกับอาบน้ำ

3.7 ปฏิบัติ คือ ภาพพจน์ที่ใช้คำถามโดยไม่ต้องการคำตอบ ตัวอย่างการใช้ปฏิบัติ เช่น

ตั้งแต่เล็กยังเคยได้ถามแม่ว่า **บนข้างฝาบ้านเรานั้นติดรูปใคร**
ที่แม่เคยบูชาประจำ ก่อนนอนทุกคืนจะต้องไหว้

(รูปที่มีทุกบ้าน)

บนข้างฝาบ้านเรานั้นติดรูปใคร ผู้แต่งใช้ภาพพจน์ชนิดนี้โดยใช้ประโยคคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการกล่าวถึง พระบรมฉายาลักษณ์ (รูปถ่าย) หรือพระบรมสาทิสลักษณ์ (ภาพวาด) ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พลกนิกรชาวไทยทุกครัวเรือนต้องมีไว้เทิดทูนและบูชา

สรุป

บทเพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช แม้จะมีความหลากหลายทั้งในด้านเนื้อหาและลีลาภาษา แต่ถึงกระนั้นก็ตามลักษณะร่วมที่ปรากฏในบทเพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็คือบทเพลงที่มีลีลาภาษาไพเราะ งดงาม เปี่ยมด้วยวรรณศิลป์ และเนื้อหาที่ทรงคุณค่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของบทเพลงคือเพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ส่งผลให้ผู้ฟังเพลงเกิดความรู้สึกลึกซึ้งเทิดทูน ซาบซึ้ง สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณและทวีความจงรักภักดี มีความประทับใจแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของ ปวงชนชาวไทยตลอดไปและตลอดกาล

บรรณานุกรม

- กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ (เรียบเรียง). 2540. **ชีวิตและทรัพยากรแห่งแผ่นดินใต้เบื้องพระยุคลบาท**. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.
- ธงชัย ดิษฐ์. 2547. "การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมร้อยกรองเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช." วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิทยา ลัมมณี. 2537. **การอ่านดีความ**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. 2550. **โครงการฝนหลวง**. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://th.wikipedia.org/wiki/โครงการฝนหลวง>. (วันที่เข้าถึง 20 กุมภาพันธ์ 2551).
- วิภา กงกะนันท์. 2533. **วรรณคดีศึกษา**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์. 2550. **บทเพลงเฉลิมพระเกียรติ**. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.prdnorth.in.th/The_King/k_music.php. (วันที่เข้าถึง 15 ธันวาคม 2550).
- สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ. 2545. **ราชาศัพท์**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุเมธ ดันติเวชกุล. 2543. "การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ." ใน **72 พระราชมุขมหาราช**. กรุงเทพฯ: สาส์นประชาราษฎร์.
- สุเมธ ดันติเวชกุล และคณะ. 2549. **แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.
- เสาวณิต วิงวอน. 2538. "เทวราชาและธรรมราชาในวรรณกรรมยอพระเกียรติ." ใน **วรรณกรรม-ศิลปะสุดดี**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อุปทิศศิลปสาร, พระยา. 2539. **หลักภาษาไทย: อักษรวิธี วิจิवाद วากยสัมพันธ์ ฉันทลักษณ์**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.